

De blå hjälmarnas födelse

Berättelse

Hösten 1956 var farlig. Vid Suezkanalen i Egypten hade ett krig brutit ut, och flera länder var inblandade. Många var rädda för att konflikten skulle dra in ännu fler länder och bli ett storkrig. FN ville stoppa striderna, men organisationen hade aldrig stått inför ett problem som detta.

Dag Hammarskjöld var FN:s generalsekreterare, alltså den högsta chefen. Han var en lugn och noggrann svensk diplomat som trodde på samtal i stället för vapen. Den 4 november gav FN:s medlemsländer honom ett nästan omöjligt uppdrag. De bad honom att lägga fram en plan inom 48 timmar. Planen skulle skapa en helt ny sorts soldatstyrka som skulle övervaka att striderna verkligen tog slut.

Det svåra var att en sådan styrka inte hade funnits förut. Det fanns inga regler att följa och inga exempel att kopiera. Hammarskjöld och hans medarbetare i New York fick därför tänka ut allt själva, samtidigt som klockan tickade. De arbetade intensivt och formade några grundtankar som blev mycket viktiga för framtiden. Soldaterna skulle inte slåss för något lands sak. De skulle vara opartiska och stå mellan parterna. De skulle bara finnas på plats så länge länderna själva gick med på det.

Mitt i allt det stora tänkte Hammarskjöld också på en praktisk detalj som kan verka liten, men som var avgörande. Soldaterna måste synas på långt håll, så att ingen skulle skjuta på dem av misstag. Lösningen blev FN:s ljusblå färg. Eftersom det inte gick att få fram tillräckligt med blå baskrar så snabbt, målade man i stället vanliga hjälmar blå. På så sätt föddes "de blå hjälmarna" – ett uttryck som fortfarande används om FN:s fredssoldater över hela världen.

Den 7 november sa FN:s generalförsamling ja till Hammarskjölds plan. Allt gick sedan mycket fort. Redan den 15 november landade de första soldaterna i Egypten. På bara några dagar hade Dag Hammarskjöld varit med och skapat världens första fredsbevarande styrka, UNEF. Det var inte en armé som skulle vinna ett krig, utan en styrka som skulle bevara freden. Idén kom att förändra hur hela världen försöker lösa konflikter, och den lever vidare än i dag.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
bryta ut	börja plötsligt (om t.ex. krig)
en konflikt	en allvarlig oenighet eller strid
en diplomat	en person som sköter kontakter mellan länder
en generalsekreterare	den högsta chefen i FN
ett uppdrag	en uppgift man får av någon
lägga fram	visa upp och föreslå

ORD	FÖRKLARING
övervaka	hålla noga koll på något
opartisk	tar inte parti för någon sida
en part	en sida i en konflikt
avgörande	mycket viktig för hur något går
en generalförsamling	det möte där alla FN:s länder är med
fredsbevarande	som arbetar för att hålla kvar freden

Läsförståelsefrågor

1. Varför var hösten 1956 farlig enligt texten?
 1. Det var en stor naturkatastrof i Egypten
 2. Det hade brutit ut krig vid Suezkanalen och man var rädd för storkrig
 3. FN hade lagts ner
2. Vilket uppdrag fick Hammarskjöld den 4 november?
 1. Att resa hem till Sverige
 2. Att lägga fram en plan inom 48 timmar för en ny soldatstyrka
 3. Att skriva en bok om fred
3. Varför var uppdraget så svårt?
 1. En sådan styrka hade aldrig funnits förut, så det fanns inga regler att följa
 2. Ingen ville arbeta med Hammarskjöld
 3. Det var för dyrt att resa till Egypten
4. Vad var soldaternas viktigaste uppgift?
 1. Att vinna kriget åt det starkaste landet
 2. Att vara opartiska och övervaka att striderna tog slut
 3. Att bygga en ny kanal
5. Varför blev hjälmarna blå just genom att man målade dem?
 1. Blått var den billigaste färgen
 2. Det gick inte att få fram tillräckligt med blå baskrar i tid
 3. Soldaterna ville ha hjälmar i stället för baskrar
6. Stämmer påståendena med texten? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. FN hade löst flera liknande uppdrag tidigare.
 2. Generalförsamlingen sa ja till planen den 7 november.
 3. Hammarskjöld var själv med när de första soldaterna landade i Egypten.
7. Texten säger att den blå färgen var en "liten" detalj som ändå var "avgörande". Förklara varför färgen var så viktig.
8. Varför kallas styrkan "fredsbevarande" och inte en vanlig armé? (inferens)
9. Vad menas med att idén "lever vidare än i dag"? (inferens)

Facit

1. Det hade brutit ut krig vid Suezkanalen och man var rädd för storkrig
1. Att lägga fram en plan inom 48 timmar för en ny soldatstyrka
1. En sådan styrka hade aldrig funnits förut, så det fanns inga regler att följa
1. Att vara opartiska och övervaka att striderna tog slut
1. Det gick inte att få fram tillräckligt med blå baskrar i tid
1. nej (texten säger att organisationen aldrig stått inför ett sådant problem) b) ja c) det står inte i texten
- Exempel på svar: Soldaterna måste synas tydligt på långt håll så att ingen sköt på dem av misstag. Den blå färgen visade att de tillhörde FN och inte var fiender.
- Exempel på svar: Den skulle inte vinna ett krig eller slåss för ett land, utan bara hålla kvar freden och vara opartisk. Därför är den något annat än en vanlig armé.
- Exempel på svar: FN använder fortfarande fredsbevarande styrkor med blå hjälmar runt om i världen, så det Hammarskjöld var med och skapade används än i dag.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten är en närbild av ett konkret, väldokumenterat ögonblick (skapandet av UNEF, FN:s första fredsbevarande styrka, i november 1956) och kompletterar biografien som täcker hela livet. Tema: att bygga något helt nytt under tidspress, och hur en liten praktisk lösning kan få stor betydelse. Texten är skriven i preteritum – bra för att öva dåtid och tidsuttryck (den 4 november, inom 48 timmar, några dagar senare). Frågorna 7–9 tränar inferens.

Diskussionsfrågor

- Hammarskjöld fick lösa ett helt nytt problem på mycket kort tid. Vad krävs av en person för att klara det?
- FN:s fredssoldater ska vara opartiska. Varför är det viktigt att en medlare inte tar parti?
- Tänk på något i din vardag eller ditt hemland som skulle bli bättre med en opartisk medlare. Vad och varför?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en gång då du eller någon du känner var tvungen att hitta på en helt ny lösning på ett problem.

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Dag Hammarskjöld – https://en.wikipedia.org/wiki/Dag_Hammarskj%C3%B6ld
- Nationalencyklopedin: Dag Hammarskjöld – <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/dag-hammarskj%C3%B6ld>
- NobelPrize.org: Dag Hammarskjöld – Biographical – <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/1961/hammarskjold/biographical/>

- Britannica: Dag Hammarskjöld – <https://www.britannica.com/biography/Dag-Hammarskjold>
- Svenskt Biografiskt Lexikon: Dag H A C Hammarskjöld – <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=12545>

Fakta granskad i juni 2026. Nyckelfakta: Dag Hammarskjöld föddes 29 juli 1905 i Jönköping och växte upp i Uppsala. Hans far Hjalmar Hammarskjöld var Sveriges statsminister 1914–1917. Dag var ekonom och diplomat och blev FN:s andra generalsekreterare den 10 april 1953. Han dog i en flygkrasch nära Ndola i dåvarande Nordrhodesia (nuvarande Zambia) den 18 september 1961, på väg till fredsförhandlingar om Kongo. Han fick Nobels fredspris 1961, postumt – det enda postuma fredspriset. Hans dagbok gavs ut 1963 som "Vägmärken". Osäkerhet: orsaken till flygkraschen är fortfarande inte helt klarlagd; en rhodesisk utredning 1962 angav pilotfel, medan senare FN-utredningar inte kunnat fastställa orsaken. Bilden är public domain (svensk foto från 1950-talet, okänd fotograf).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.